

KLUCHTIGH
ENDE BELACCHELYCK
VERHAELDICHT

Van allen het ghene men roept, singht
ende schreeuwt soo op de Merck-
ten, als Straten van de
PRINCELYCKE STADT
BRUSSEL,
SEER GHENOEGELYCK OM LESEN
VERTOONENDE
Den Geestigen Mostaert-man, Pot-à-
fer, Taert-en-Waeffel-Vrouwen,
Appel wyven, Hanneken-uyt. &c.
met alle hunnen sanck ende geroep.

Tot Brussel, by Claudius Schoevaerts,
op de Terf-zenne. 1708

[2]

KLUCHTIGH
VERHAELDICHT

**Van allen het ghene men roept, singht,
ende schreeuwt, soo op de Merck-
ten als straten van Brussel.¹**

Men siet dat elck in syne Stadt.
Oft in syn Landt heeft dit oft dat,
Het schynt een jeder heeft syn doen,
Op ander Modens en fatsoen,
T'is in syn Ampt, t'is in de Spraeck,
Het is in d'een oft d'ander saeck,
Tot op de Merckten van de Steden
Siet-men wat een ander dede.
Doen ick my lest tot Brussel vont
En s'morgens met den dagh op-stont,
Soo was ick keurigh wat op straet
Door het geroep al omme gaet,
En wat voor Waeren sy verkochten
En wat sy daer me segghen mochten,
Voor eerst soo wirt ick daer gewaer,
Een Schouw-vaegher oft Savoyaer²
Die Schreeuwende quamp aenghegaen

¹ Met dank aan Luc De Grauwe, Marcel De Schrijver, Paul Kempeneers, Remco Sleiderink en Hugo Verstrepen, die hielpen bij de 'vertaling' van dit dichtwerk. Ook aanwijzingen in Jef Vromans, "Fromage d'heef, wat donder weer een Wael": Franstalige straatroepen in het 17e/18e-eeuwse Brussel' in Johan De Caluwe e.a., *Taaldeman, man van de taal, schatbewaarder van de taal* (Gent, Academia Press 2004 p 1029-1040).

² Savoyaard = een jongen (uit Savoye) die rondtrok als schoorsteenveger

Met eenen langen stock gelaên,³

[3]

En riep *Aep; Aep*; op syn manier
Met luyder stem en groot ghetier.
Hem volghden twee met Mantels aen
En schreeuwden in het voor-by-gaen,
Outs, geen Outs, met ydel⁴ sacken
Daer in sy oude Schoenen packen,
Die sy van de Meyten koopen,
Groot en kleyn met heele hoopen,
T'zyn die d'oude schoenen lappen
Die de heele stadt door stappen
S'maendaghs vroegh tot by den noen
Wanneer sy hunnen oost⁵ op-doen;
Ick sagh daer herrewaerts oock loopen
Die riepen *Temps; Temps*; en verkoopen
Alle soorten van *tempsten*⁶ en meest allen
Bier-craenen Ratten en muyse-vallen.
De Bessem⁷ Cooplien onder wegghen
Die quamen by de poort my teghen
En riepen op hun oudt faitsoen:
Hebt ghy geen Bessemen vandoen?
Vrouw met u Bessemen comt hier,
Riep daer een meyt oft Camenier,
Sa geeft my daer een half dousyn
Twee blancken⁸ t'paer, het magh wel zyn;
Siet wat schoon reys en siet wat bandt,⁹
Men vindt geen beter in het landt,

[4]

Ghy sult my seven oorden¹⁰ geven,
T'is voor niet, Godt spaert my t'leven,
Sy liet haer gesegghen op het leste,
Tot op een ander tydt t'is t'uwen beste.
Daer moet ergens een Processi gaen,
Want de Boerinnekens van Boitsfort¹¹ co-
men aen:
*hebde geen Mane vandoen?*¹²
Hier met u Meyen,¹³ riep de vrouw uyt
den schoen,
Geeft daer om twee blancken en niet meer,

³ Geladen

⁴ Leeg

⁵ Oogst, opbrengst, winst

⁶ Temst of teems = zeef, vergiet

⁷ Bessem = bezem

⁸ Blank = zilverstuk

⁹ Bezem gemaakt van rijshout (reys) dat samengebonden (bant) is

¹⁰ Oord of oortje = koperen geldstuk, een kwart stuiver

¹¹ Bosvoorde

¹² Manne of mane = manden

¹³ Meye = meid

Telter my twelf: wel lieven Heer,
 Sulcke Mane voor twee blancken,
 Ba neen hetteke¹⁴ k'heb a te bedancken,
 Wille geen twee stuyvers geven?
 Men moet leven en laten leven,
 Niet een spel meer: daer zyn seven
 oorden,
 Sa leght af en maectt geen woorden,
Moet ghy gheen lanck Strieusel¹⁵ coopen?
 Voor een blanckxke dêes twee hoopen,
 In Godts name, daer is u gelt,
 Om dat myn hant-gift¹⁶ is: t'is wel getelt,
 Ondertusschen sagh ick van verren
 De Cole-wagens en Cole-kerren,
 De knechten die daer by waeren
 Die sagen als swert' Egiptenaeren,

[5]

En schreeuwden een dousyn mael,
Bon Charbon, Briset¹⁷ in henne tael,
 Sy belden en clopten aen jeder huys,
 En riepen onder een met groot gedruys
 Met Cole-sacken op hunnen hals
 En tierden en vloecten in het wals;¹⁸
 Doen ick wat voorder oock wou gaen,
 Sagh ick de Groen-vrouwen daer staen
 En riepen: *Heefter niemant iet vandoen,*
Peterseli Radys oft ander groen,
Jonghe Erten, Asperges, oft Poselyn,¹⁹
Jonghe Kervel Salay oft Ele-morselyn?²⁰
 De Melck-vrouwen met hun kopere-
 kruycken
 Die met hun hoofd daer onder duycken
 Die riepen: *Heefter niemant melck vandoen*
Oft versche Eyeren in dit saisoen?
 Den Pot-à-fer²¹ sat van den Brandewyn
 Schreeuwden oock als een mager Swyn,
Pot-à-fer, Pot-à-fer, herrom conquerrom,²²
 Daer op een ghefluyt
 Die maecte op straet een mottigh geluyt,
 Hy sagh daer uyt als eenen moriaen²³

¹⁴ Hetteken = herteken of hartje?

¹⁵ Strooisel, balen lang stro als bodembedekking

¹⁶ Handgift = de eerste klant of eerste geld van de dag

¹⁷ Braisettes/brisettes = (houts)kolen

¹⁸ Waals

¹⁹ Postelein

²⁰ Edele-moselyn = edele (echte) marjolein

²¹ Pot-à-fer = letterlijk ijzeren pot maar verwijst hier naar de hersteller van potten ('pot à faire') of ketellapper

²² Weerom, kom weerom

²³ Moriaan, moor of zwarte

En conde schier op syn beenen niet staen,
Ick borste uyt in eenen lach
Doen ick die rare Cooplien sagh:

[6]

Onderwylen quamp daer eenen geck
Die riep luyder keel: *Solfersteck Solfersteck*²⁴

*En oock Haese-vellen, Conyne-vellen,
Voor elck sal ick een stuyver tellen,*

Hier mede om my wat te vertreden
Gonck ick de Stadt in tot beneden

Tot aen d'Ouw-merckt daer riep een
Vent,

Hebde geen Voddenen? my was onbekent
Wat sulckx te segghen was, maer eenen
Jonghen

Seyd' dat sy die voor t' pampier²⁵ verdongen,
Ick keerde wederom, en als ick voor-
der quamp

Tot aen de Boter-straet ick weer wat
nieuws vernamp:

Cammen en Brillen, riep daer eenen onder
den hoop,

*Sa vrinden hier is den dullen*²⁶ *coop,*
Een ieder riep op synen sangh

*Voor een ortje*²⁷ *Rych-snoeren twee hellen*²⁸ *lanck,*

Het was een mottigh spooock om sien
Te hooren roepen dese lien,

Oock was daer eenen sliep²⁹

Die sliep, Scheiren en Messen riep,

Een ieder vischt op syn getey,³⁰

En t'schreeuwen op straet staet ieder vry,

[7]

Gelijck het eenen mercktdagh was.

Ick trede voorders pas voor pas

Om wat nieuws te recontreren³¹

En den geest te diverteren,³²

Ick trock recht naer die Fonteyn

Alwaer de dry Goddinnen zyn,³³

Daer sagh ick een drolligh snaeck

Die ieder diende tot vermaeck,

²⁴ Solferstek = lucifer

²⁵ Papier

²⁶ Dul = woest, razend, gek

²⁷ Oordje (zie noot 10)

²⁸ El = oude lengtemaat

²⁹ Scharensliiep = iemand die scharen en messen slijpt

³⁰ Elk vist op zijn getij = ieder pakt de kans als zij zich voordoet.

³¹ Ontmoeten, tegenkomen

³² Afleiden, ontspannen

³³ De Fontein van de Drie Godinnen (Maagden) stond aan de Oude Markt (nu Taborastraat).

En riep hy was den Mostaert-man
 Die ider een gerieven can.
*Mostaert op de hesp en aberdaen*³⁴
Leckeren Mostaert comt al aen.
Voor een ortie bestel ick wat
Daer wat by is voor de kat.
 De straet-sangers die meest van Antwer-
 pen zyn,
 Die stonden met den rugh naer de Fonteyn,
 Achter d'ysere lenen,³⁵ alwaer met hun
 ooren,
 D'Esels van Schaerebeek³⁶ hun laten
 hooren.
 Als-men-se op merckt-daeghen daer ghe-
 bonden siet,
Lief-hebbers, riep eenen, hier is een nieuw liet.
G'hebter voor een ortie dry op een bladt,
T'en is noyt gesonghen in dese stadt,
 [8]
 K'en weet niet wat de materie was.
 T'moest ergens wesen eenen calen bras,³⁷
 K'sagh eenighe monsters op hun schildery,
 Die sy in de hant hadden en andere snakery.
 Daer een Koninck met een Herderin vreyde,
 Oock eenighe diemen naer het gerecht
 leyde,
 Sy schreeuwden en trocken hun monden,
 Als mager verkens en grimmende honden,
 Sy hadden wel te doen d'histori was geschiet
 En songhen al weder een ander liet.
 Sy en verkochten niet alleen aende boeren,
 Maer ick sagh van verr' oock neuswyst³⁸
 loeren,
 Die stonden ter seyde quansuyts³⁹ en
 loegen,
 K'weet dat sy oock al liekens t'huys
 droegen,
 Apparentelyck om hen te recreeren,
 Op vrolijke avonden en te spoockeren
 Maer siet terwylen ick daer stont en
 keeck,
 Riep daer eenen Pachter van Etterbeek
T'is dien rossen hondt den dief, t'was een

³⁴ Aberdaan = kabeljauw of stokvis

³⁵ Achter de ijzere leuning

³⁶ Schaarbeek was destijds bekend om de tuinbouw en vervoer van groenten naar de markt met ezels; het werd een spotnaam.

³⁷ Rommel, mengelmoes

³⁸ Nieuwsgierig

³⁹ Heimelijk, tersluiks

groot spyt,

[9]

Den Pachter wirt syn borseken quyt⁴⁰,
Hy stont daer en keeck, hy drongh de
lien deur,
Den gauw-dief was wegh hy was den
boer veur,

Gelyck ick die diefkens wirt gewaer,
Trock ick my al stillekens van daer,
En stont recht over de wapen van Spa-
nie,⁴¹

Strax riep eenen Cruyer: *Oranie, Oranie*,⁴²
Versch goet Oranie, Cooplieden comt by,
Al goeden coop voor een ortie dry,
Het quamp daer al by sy waren reyn
Suer maer goet al waren sy cleyn.

Te langh om van alles te verhaelen,
Men Spracker Duyts, Frans, Ierts,⁴³ alle
taelen,

Ick stont noch stil en bleef wat drayen
En siet soo riep daer een dochter met
Vlayen,

Hebde geen Wafelen Taerten of Vlayen vandoen,
Sy zyn versch gebacken desen voornoen.

Sa Jouffrouw draeght wat mé, een wafel: hoort
t'Syn de lekkerste van aen de Laecke-poort,⁴⁴

K'weet u Soontien⁴⁵ sal 't u verwyten
Soo Mama niet mé en brenght, hy sal
wel kryten,

[10]

Wel Mari als't zyn moet, geeft daer twee
Vlayen

Men sal de kinderen daer mé payen.
Ghy zyt oorsaecke dat ick myn gelt ver-
quiste,

K'en wou niet dat mynen Man dat wiste.

Casteling, Casteling,⁴⁶ riep daer een Walin,
Myn mand s'en es noch niet begin,

Se zyn ees si niback:⁴⁷ ick kochter vier,
Daer mé soo maecke ick goede cier,

K'en eet die noyt droogh, t'is beter spys
Met versche boter en wat anys.

⁴⁰ Geldbeurs kwijt

⁴¹ Vermoedelijk herberg 'Koning van Spanje' op de hoek van de Kleine Zavel en de Wolstraat in Brussel.

⁴² Oranje = sinaasappel

⁴³ Iers = Engels

⁴⁴ Stadspoort aan de kant van Laken

⁴⁵ Zoontje

⁴⁶ Karsteling = knapperig gebak

⁴⁷ Ze zijn zo nieuw (vers) gebakken

Hoort wat is dat, t'is als lersche tael,
Fromage d'heef,⁴⁸ wat donder weer een Wael.

Fromage d'heef, my dunckt k' ken dien
kaes,

Hy comt van 't landt van over Maes.

Ontrent Limbour, *hé mon Amy*,

Combien vôtre Fromage venez icy,

Six sols pour un petit, doux pour une grand,

Allez, Alles vous ete un cher Marchand.

Doen hoorden ick twelf uren slaen,

My docht t'was tydt om t'huys te gaen,

Ick trock dan seker stratien in,

Daer quamp ick by een schoon Weerdin,

Die my seer wel heeft gelogeert,

En seer civielyck⁴⁹ ghetracteert

[11]

Ick was voorwaer al moe van gaen,

Van wandelen en gedurigh staen,

Myn hoofd dat siede van't getier,

En was verdwelmt van dat gewier.

Wy saten aen tafel en brochten te pas,

Wat op de Brusselsche Merckten was,

Maer syd' een Geldersman⁵⁰ gelyck ick merck

G'en hebt niet gesien die met hun aerde-
werck,

Gy soudt daer in hebben groot beval,

Want t'is het kluchtighste van al,

Het zyn Waelen met clyne peerden,

Met hotten gelaen⁵¹ en schotels van eerde,

Op eene zey, op d'andere zey gevult,

Met oude Hoeden en roepen met ghe-
dult,

Des plateaux pour des vieux Chapiaux.⁵²

Om dit wel te doen verstaen,

Siet hoe sy daer mé omme-gaen,

Sy geven geen gelt voor dees negotiatie,

Maer trafficqueren by permutatie.

Voor eenen ouden hoedt jae heel versleten

Vol gaten en van de motten geten,

Soo geven sy een oft twee schotels van
aerde,

Oft emmers naer proportie van de waer-
de,

[12]

Niemant en can sich imagineren,

⁴⁸ Hervekaas of Herfse kaas

⁴⁹ Beleefd, hoffelijk

⁵⁰ Gelderlander

⁵¹ Met manden geladen

⁵² Borden in ruil voor oude hoeden

Om wat profyt sy negotieren,
 Oft wat sy met die hoeden maecken,
 En oock daer mede aen gelt geraecken,
 Hy seydt' daer waeren oock Ceulsche boeren
 Die met heurre wagens roy potten voeren,
 Oock pinten en snellen⁵³ groot en cleyn,
 En roepen, *Ceulsch goet suyver en fyn*,
 Ick heb sprack een Edelman oock gesien,
 Binnen dese stadt noch ander lien,
 Die riepen, *Cruyt voor ratten en muysen*,
 Die wilden sy strax al doen verhuysen.
 Dese Cooplieden zyn in Hollandt gemyn,⁵⁴
 Want tot Amsterdam daer al veele zyn.
 Daer riep eenen van daegh seydt eenen
 van Hal,⁵⁵
De cire a la glaes de cire a la Royal,⁵⁶
 Hy stont aen Stadthuys met een houte cas,
 Daer sweert cireersel voor de schoene in was,
 Siet eens wat de menschen maecken,
 Al om aen den cost te raecken.
 Daer is oock een cramer oft mercenier,⁵⁷
 Die in de Schip-straet vercoopt pen en
 pampier,
 Hy is een man reelijck bedaeght,⁵⁸
 Die oock voor hem een Meersche⁵⁹
 draeght

[13]

Met pennen gevult en op d'eene zey,
 Draeght hy een vaetie met inck, voor my,
 Ick hebber aen gekocht inck en pennen,
 Gy sult den man op de straet wel kennen
 Want hy roept, *Pen en Inck*, hy is maer alleen
 Die met dese waeren men siet op de been,
 Het meest by ordinaris gaet,
 Is by 't Stadthuys en aen den Raet
 De Procureurs hem seer wel kennen,
 En d'Advocaten coopen van syn pennen.
 Hebt gy seydt eenen wel sien loopen,
 Die Vrouwen die Crabben vercoopen,
 En sleckhuysen meest naer den noen,
Hebde geen Crabben oft Sleckhuysen vandoen?
 Op eenen stock sonder imandt te myden,
 Dragen sij den ketel tusschen hun byden.

⁵³ Drinkkan, drinkbeker

⁵⁴ Gewoon

⁵⁵ Halle

⁵⁶ Soorten bijenwas om te boenen of glanzen ('glacer') waaronder koninginnegelei

⁵⁷ Marskramer of koopman

⁵⁸ Bejaard

⁵⁹ Mars of koopwaar

Daer zijn oock arme jonghers op Sondagen
Die Caneele koecken te coop dragen,
Sy gaen naer Cockelbergh⁶⁰ met hun pack
En roepen *Caneele-koecken al nu back*.⁶¹
Maer siet: daer zyn oock meersch-lie-
den,⁶²

Oft die Cramers zijn, en laeten geen gelt
bieden
Voor hunne koecken, dat zyn by na mans
En houden hun neiringh op cremers cans

[13]
Sy laten dobbelen onder en boven de seven,
Als sy verliesen sy koecken geven.
Als daer ergens eenigen uytroep is,
Hooft-men den Belleman⁶³ voor gewis,
s'Morgen ten negen naer noen half een,
Siet men als dan den roeper te been,
*Men roept en laet een igelijck*⁶⁴ *weten,*
*Dat men in't Geesthuys*⁶⁵ *niet sal vergeten*
Van daegh te negen uren te vercoopen
*Goude leiren,*⁶⁶ *Schribanen,*⁶⁷ *meubelen met hoopen,*
*Oock silverwerck, beddens, en linden,*⁶⁸
Eenieder mach hem daer laten vinden.

Dat's waer seydt' eenen Coopman, maer de
zeep-lieden
Die koopen oock asschen van de lieden,
Men hoortse roepen op den pas,
Vrinden hebde geen as,
Maer sy koopen meer voor de handt,
d'Assche van bueken hout⁶⁹ gebrandt.
Men vinter oock die achter straet loopen
En roepen sonder iet te verkoopen,
Dat zyn bedelaers die de stadt passeren,
En daer in de Gasthuysen logeren,
Al oft sy uyt vremde landen quamen,
Van S. Jacob uyt Galicien en seggen veel
namen,

[15]
Van steden en plaetsen en wat daer geschiet,
En singhen aen ieder deur S. Jacobs liet,

⁶⁰ Koekelberg

⁶¹ Vers gebakken

⁶² Meerslieden = marktkramers, kleinhandelaars

⁶³ Stadsomroeper

⁶⁴ Iedereen

⁶⁵ Heilige Geesttafel of liefdadigheidsinstelling voor armen

⁶⁶ Gouden leder

⁶⁷ Scribaan of lessenaar

⁶⁸ Linnen

⁶⁹ Beukenhout

*Quand nous passions le pont qui tramble hélas! mon Dieu,*⁷⁰

Het roepter en singter soo Mans als Vrouwen,
Ja selfs clyne kinders hoort-men den thoon
houwen,

Sy dragen bordons⁷¹ van leer gegarniert,
Met schelpkens en kruyskens verciert,
Aen den riem draegen sy schoon Callebassen,
Die op de custen van Spagnien wassen,⁷²

Om hunnen dranck daer in te bewaren,
En sy vercoopen oock somtydts al waeren,
Beldekens en paternosters van houdt oft steen,
Van Amber of eenigh fray been.

En als den Wyngaert oost is gedaen,
Siet die Berghmans⁷³ achter Strate gaen,
Ontrent den winter sy loopen lanckx alle hoecken
Op vlekken en dorpen om den oost te soecken,
Sy dragen Neurenbergsche kassen⁷⁴ die laten sy sien
Voor rarityten aen de steeds lien,⁷⁵

Besonderlijck aen de kinderen en roepen mé,
Neffens andere, *La curiosité la curiosité.*

Den Weirt die seyde waer sal den Obli⁷⁶ blyven,
Die 'k lest by na heb sien verstyven,
Als men hem had uyt gespelt,
En in't water had gestelt,

Daer hij alsdan song' *Obli uyt,*
Als eenen uyt-gespelden guyt.

En als men van den avont wilt weten,
Men moet de Boeckwey-koecken niet vergeten,

[16]

*Hier al heet Boeck wey koecken al gereet
Struyven⁷⁷ versch gebacken en al heet:*

Die dese roepers s'avonts sluyten,
Zyn die wakende Handtuytten,⁷⁸

Sy zyn by nachten op de baen,
Om ieder Huys in acht te slaen,
Stooten met hun hellebaert aen de poort,
En treden al singende weder voort,
Meyskens met u witte billen,

⁷⁰ Ontleend aan een populair St-Jacobslied of pelgrimslied, 'Quand nous partimes de France', dat ook werd gezongen door bedelaars die zich als pelgrims voordeden.

⁷¹ Bordoens = pelgrimsstaf

⁷² Groeien

⁷³ Vermoedelijk Walen ('Luikerwalen'), verwijzend naar het 'bergachtige' Wallonië/Ardennen?

⁷⁴ Toverlantaarns, in de 17de eeuw vooral gefabriceerd in Neurenberg

⁷⁵ Stadslui, stedelingen

⁷⁶ Oblie = dun wafeltje; 'obliemannen' lieten graag gokken of dobbelen om hun koopwaar en zo werden ze geassocieerd met verkwisting en losbandigheid.

⁷⁷ Dunne pannekoeken

⁷⁸ Nachtwachten

*Soud' ghy Hanneken uijt⁷⁹ wel willen,
wy en hebben uer noch tydt,
De Klock heeft een, een heeft de Klock,
Hier mê Mesieurs ick speel de fock.⁸⁰*

Als men nu in Brussel gaet,
Om te weten wat m'op straet
 Roept, en schreeuwt, leest dit Gedicht
 U ten vollen onderricht,
Leest oft leert dit met genucht,
T'sal u dienen voor een Klucht.

Door R. *Condt dit soecken,
 Vindt de hoecken,
 Leest dit nu,
 Als bien venu,
 Nemt dit in danck,
 T'is Vreught en Sanck.⁸¹*

EYNDE.

⁷⁹ Idem

⁸⁰ Het spel spelen, laten begaan

⁸¹ Acrostichon: de eerste letters van elke zin (V gelezen als U) vormen de naam CULANT